

ΕΜΠ

Εισαγωγή στα Συστήματα Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΣΗΕ)

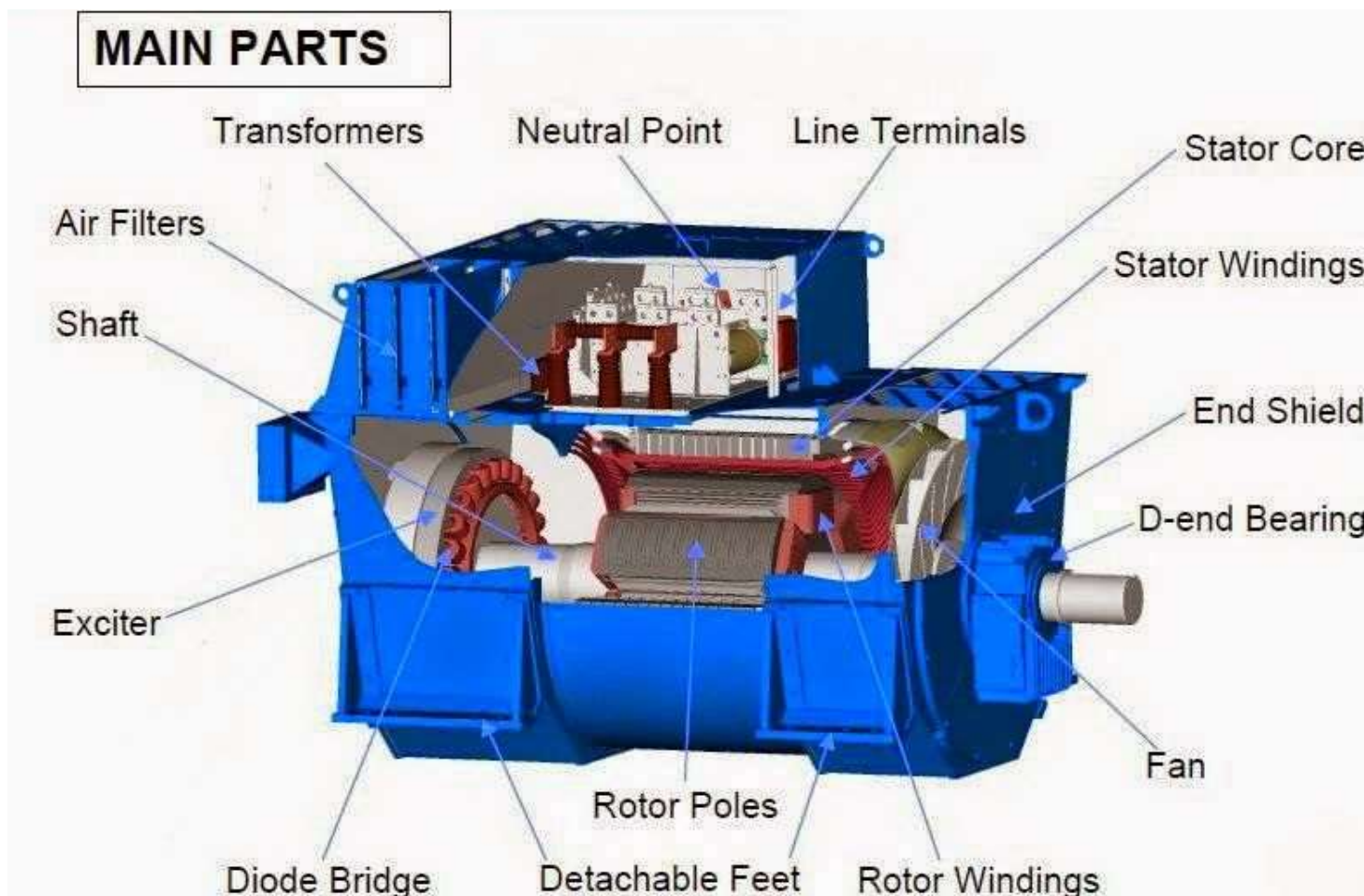
Σύγχρονη Μηχανή

Σταύρος Αθ. Παπαθανασίου

Καθ. ΕΜΠ

Σύγχρονη Μηχανή

Σύγχρονη Μηχανή

- Στάτης με 3Φ τύλιγμα ΕΡ συχνότητας $\omega_e \rightarrow$ Πεδίο στρεφόμενο με τη σύγχρονη ταχύτητα $\omega_s = \frac{\omega_e}{P/2}$
- Δρομέας κυλινδρικός ή έκτυπων πόλων. Διαθέτει τύλιγμα με διέγερση ΣΡ.
- Δρομέας στρέφεται με $\omega_m = \omega_s$
- Πεδία στάτη και δρομέα στρέφονται στο διάκενο με την ίδια ταχύτητα ω_s
 $\rightarrow$ Αλληλεπίδραση πεδίων και ανάπτυξη ροπής

Εξίσωση τάσεων-ρευμάτων τυμπάνου

Από παράδειγμα διφασικής μηχανής, τάση στη φάση α:

$$U_a = r_s \sqrt{2} I \cos \omega t - \omega L_s \sqrt{2} I \sin \omega t - \omega M I_f \sin(\omega t - \delta)$$

Με phazors:

$$\tilde{V}_a = r_s \tilde{I}_a + j X_s \tilde{I}_a + \tilde{E}_f$$

I_a : ρεύμα τυμπάνου (σύμβαση κινητήρα)

r_s : αντίσταση τυλίγματος τυμπάνου

$X_s = \omega L_s = \omega(L_a + L_l) = X_a + X_l$: σύγχρονη αντίδραση

X_a : αντίδραση μαγνητίσεως τυμπάνου

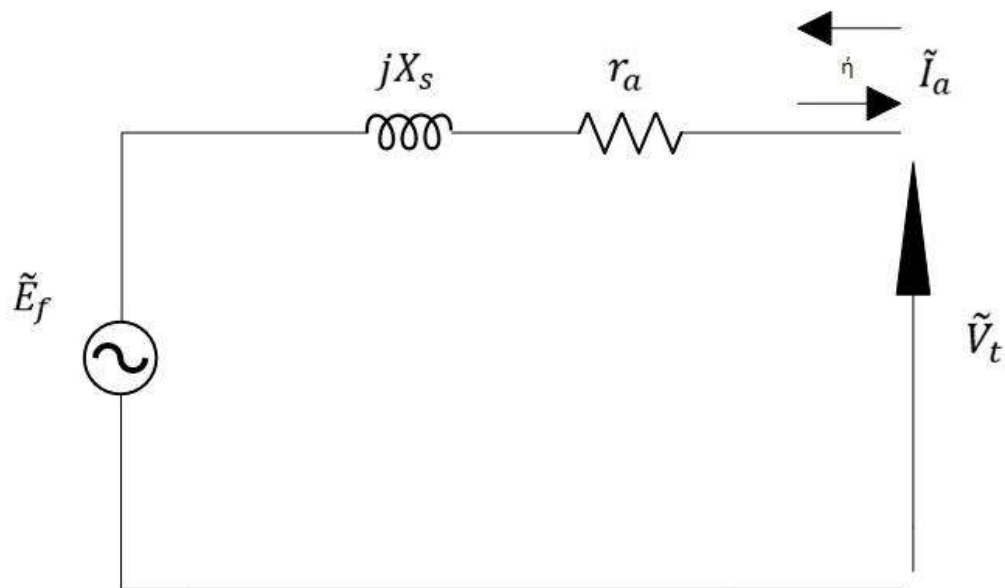
X_l : αντίδραση σκεδάσεως τυμπάνου

E_f : τάση/ΗΕΔ διεγέρσεως που επάγεται στο τύμπανο από στρεφόμενο πεδίο του δρομέα (ανάλογη διέγερσης και ταχύτητας περιστροφής)

$$\begin{array}{c} \text{AC τάση} \rightarrow \\ \text{(ενεργός τιμή)} \end{array} E_f = \frac{\omega M}{\sqrt{2}} I_f \leftarrow \begin{array}{c} \text{DC ρεύμα} \\ \end{array}$$

Ισοδύναμο κύκλωμα τριφασικής σύγχρονης μηχανής

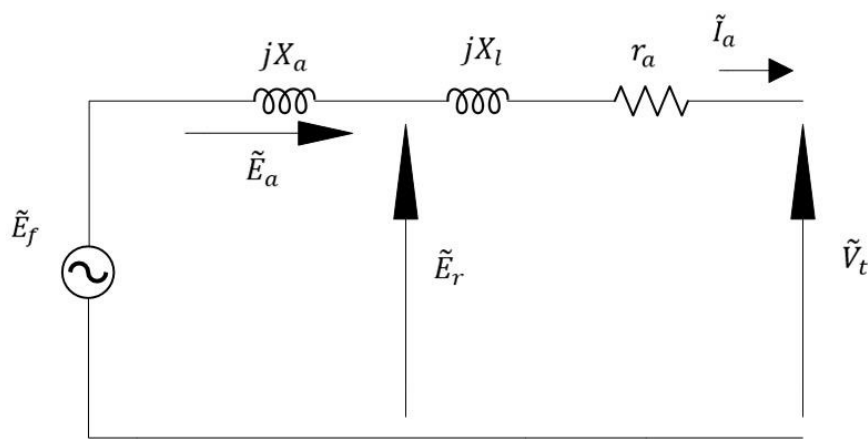

Σύμβαση γεννήτριας: ρεύμα $\tilde{I}_a$ εξερχόμενο των ακροδεκτών

$$\tilde{V}_t = \tilde{E}_f - (r_a + jX_s)\tilde{I}_a$$

Σύμβαση κινητήρα: ρεύμα $\tilde{I}_a$ εισερχόμενο στους ακροδέκτες

$$\tilde{V}_t = \tilde{E}_f + (r_a + jX_s)\tilde{I}_a$$

Εναλλακτική μορφή ισοδυναμίου

Τάση διακένου $\tilde{E}_r = \tilde{E}_f + \tilde{E}_a$: τάση που επάγεται στο τύμπανο από το συνιστάμενο πεδίο στο διάκενο

ΗΕΔ αντιδράσεως τυμπάνου $E_a = X_a I_a$: τάση που επάγεται στο τύμπανο από το στρεφόμενο πεδίο στάτη, το οποίο δημιουργούν τα ρεύματα τυμπάνου

Σύμβολο	Τυπική τιμή
r_a : αντίσταση τυμπάνου (ή r_s)	$\sim 0,01 \text{ } \alpha\mu$
$X_s = X_a + X_l$: σύγχρονη αντίδραση	$\sim 1,0 - 2,0 \text{ } \alpha\mu$
X_l : αντίδραση σκεδάσεως	$\sim 0,1 \text{ } \alpha\mu$

Σύμβολο	Περιγραφή
$\tilde{E}_r = \tilde{E}_f + \tilde{E}_a = \tilde{V}_t + (r_a + jX_s)\tilde{I}_a$ (για σύμβαση γεννήτριας)	Τάση διακένου (επάγεται από συνιστάμενο πεδίο Φ_{sr} στο τύμπανο) $E_r \sim \omega\Phi_{sr}$
$\tilde{I}_a$	Ρεύμα τυμπάνου (φορά κινητήρα-γεννήτριας)
$\tilde{V}_t$	Τάση ακροδεκτών
$E_f = \frac{\omega M}{\sqrt{2}} I_f$	Τάση διέγερσης : εξάρτηση από I_f και ω

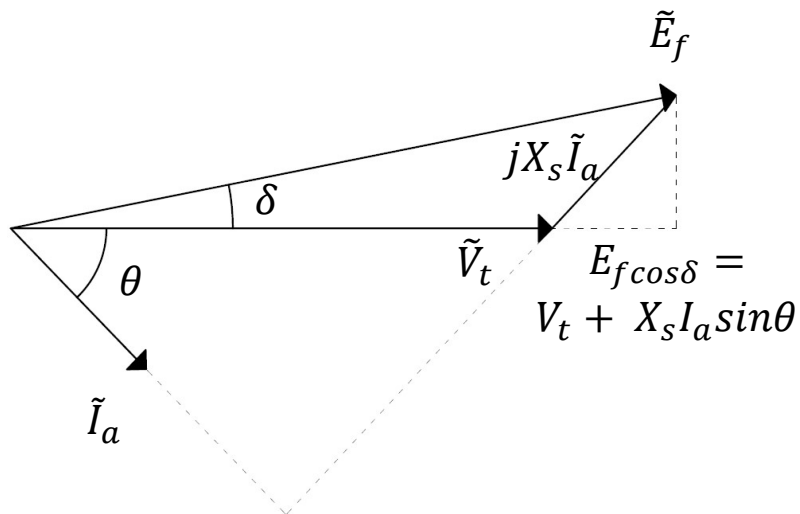
Σημ.: Αλλαγή ταχύτητας περιστροφής $\rightarrow$ αλλαγή συχνότητας $\rightarrow$ μεταβολή των $X = \omega L$

Γεννήτρια σε υπερδιέγερση (απλουστευμένο διάγραμμα)

$$\tilde{E}_f = \tilde{V}_t + jX_s \tilde{I}_a$$

Σύμβαση γεννήτριας για $\tilde{I}_a$

Σύμβαση μέτρησης γωνίας δ : από $\tilde{V}_t \rightarrow \tilde{E}_f$
(θετική όταν $\tilde{E}_f$ προηγείται της $\tilde{V}_t$)

Βασικές διαπιστώσεις

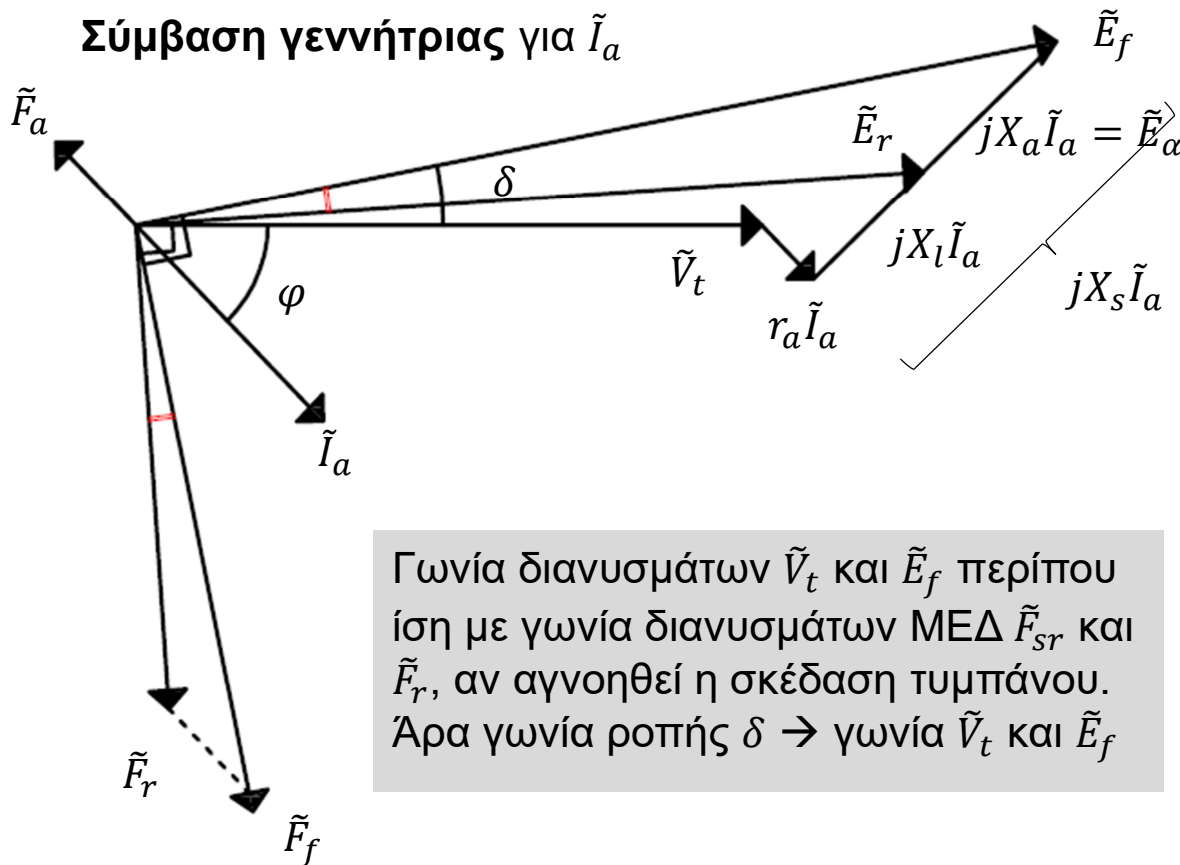
- Λειτουργία γεννήτριας:
 E_f προπορεύεται της V_t ($\delta > 0$)
- $\tilde{I}_a$ μεταπορεύεται τάσης $\tilde{V}_t$
Παραγωγή αέργου ισχύος
(τροφοδότηση επαγωγικού φορτίου)
- **Υπερδιέγερση**
Υψηλή τάση διέγερσης ($E_f \cos \delta > V_t$)

Διανυσματικό διάγραμμα: Γεννήτρια σε υπερδιέγερση

$$\tilde{E}_f = \tilde{V}_t + (r_a + jX_s)\tilde{I}_a$$

Σύμβαση γεννήτριας για $\tilde{I}_a$

Γωνία διανυσμάτων $\tilde{V}_t$ και $\tilde{E}_f$ περίπου ίση με γωνία διανυσμάτων ΜΕΔ $\tilde{F}_{sr}$ και $\tilde{F}_r$, αν αγνοηθεί η σκέδαση τυμπάνου. Άρα γωνία ροπής $\delta \rightarrow$ γωνία $\tilde{V}_t$ και $\tilde{E}_f$

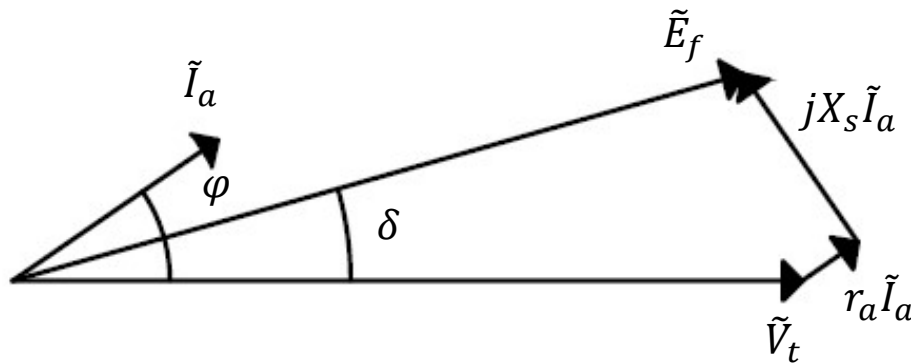
Βασικές διαπιστώσεις

- Λειτουργία γεννήτριας: E_f προπορεύεται της V_t ($\delta > 0$)
- $\tilde{I}_a$ μεταπορεύεται τάσης $\tilde{V}_t$
Παραγωγή αέργου ισχύος
(τροφοδότηση επαγωγικού φορτίου)
- **Υπερδιέγερση**
Υψηλή τάση διέγερσης
($E_f \cos \delta > V_t$)

Γεννήτρια σε υποδιέγερση

$$\tilde{E}_f = \tilde{V}_t + (r_a + jX_s)\tilde{I}_a$$

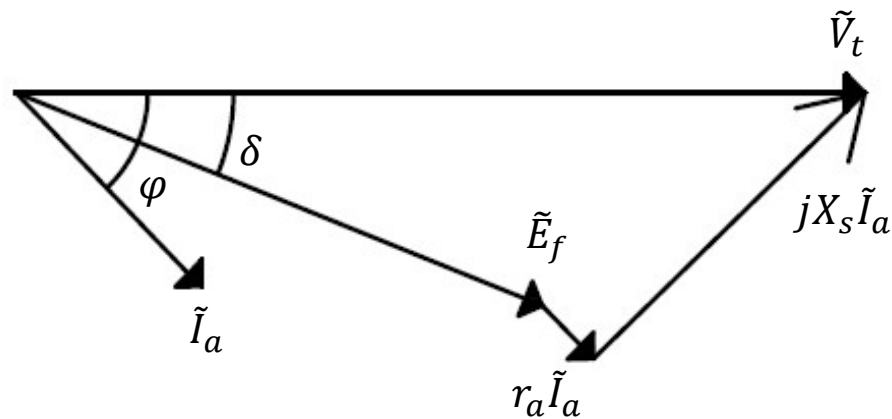
Σύμβαση γεννήτριας για $\tilde{I}_a$

Βασικές διαπιστώσεις

- Λειτουργία γεννήτριας:
 E_f προπορεύεται της V_t ($\delta > 0$)
- $\tilde{I}_a$ προπορεύεται τάσης $\tilde{V}_t$
Κατανάλωση αέργου ισχύος
(τροφοδότηση χωρητικού φορτίου)
- **Υποδιέγερση:**
Χαμηλή τάση διέγερσης
($E_f \cos \delta < V_t$)

Κινητήρας σε υποδιέγερση

$$\tilde{V}_t = \tilde{E}_f + (r_a + jX_s)\tilde{I}_a$$

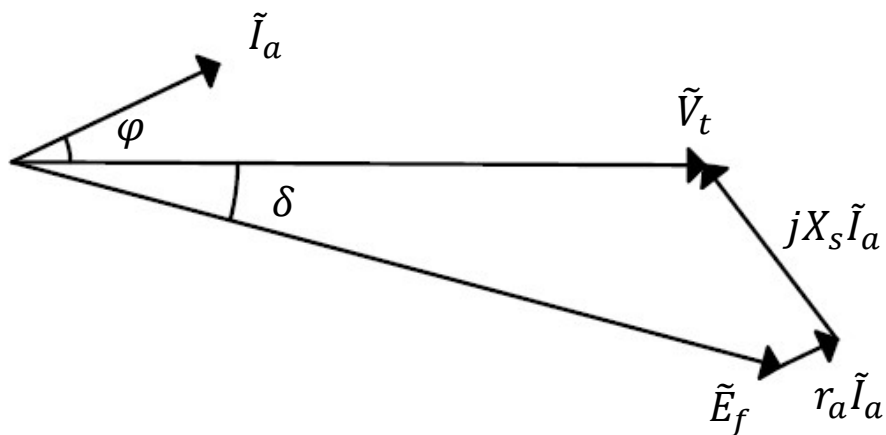
Σύμβαση κινητήρα για $\tilde{I}_a$

Βασικές διαπιστώσεις

- Λειτουργία κινητήρα: E_f μεταπορεύεται της V_t ($\delta < 0$)
- $\tilde{I}_a$ μεταπορεύεται της $\tilde{V}_t$: **κατανάνωση αέργου ισχύος** (φορτίο επαγωγικού Σ.Ι.)
- **Υποδιέγερση**: Χαμηλή τάση διέγερσης ($E_f \cos \delta < V_t$)

Κινητήρας σε υπερδιέγερση

$$\tilde{V}_t = \tilde{E}_f + (r_a + jX_s)\tilde{I}_a$$

Σύμβαση κινητήρα για $\tilde{I}_a$

Βασικές διαπιστώσεις

- Λειτουργία κινητήρα:
 E_f μεταπορεύεται της V_t ($\delta < 0$)
- $\tilde{I}_a$ προπορεύεται τάσης $\tilde{V}_t$
Παραγωγή αέργου ισχύος
(φορτίο χωρητικού Σ.Ι.)
- **Υπερδιέγερση:**
Υψηλή τάση διέγερσης
($E_f \cos \delta > V_t$)

Γενικές διαπιστώσεις

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΓΕΝΝΗΤΡΙΑΣ: Θετική γωνία ροπής δ (E_f προπορεύεται της V_t)

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΙΝΗΤΗΡΑ: Αρνητική γωνία ροπής δ (E_f μεταπορεύεται της V_t)

Ροή ενεργού ισχύος στη σύγχρονη μηχανή εξαρτάται από τη γωνία ροπής

ΥΠΕΡΔΙΕΓΕΡΜΕΝΗ σύγχρονη μηχανή: παράγει άεργο ισχύ

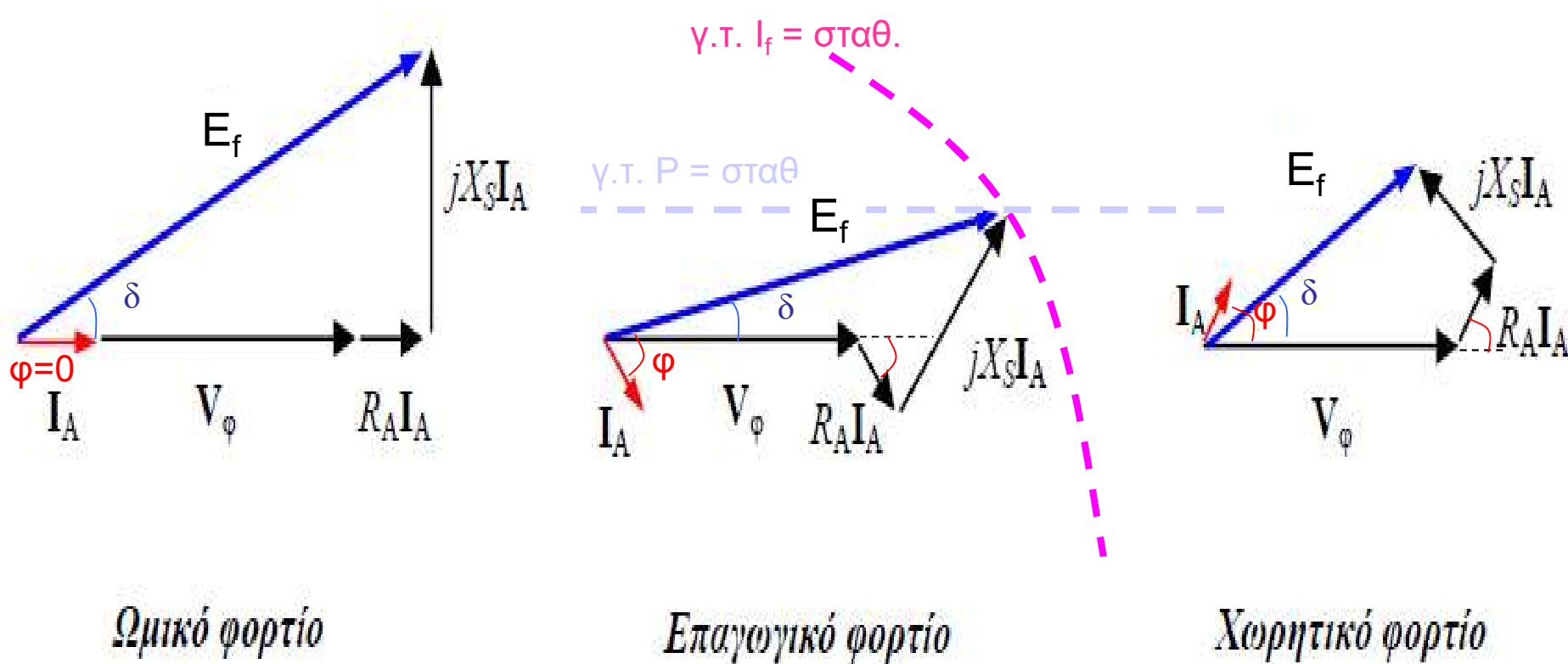
ΥΠΟΔΙΕΓΕΡΜΕΝΗ σύγχρονη μηχανή: καταναλώνει άεργο ισχύ

(ισχύει για γεννήτρια ή κινητήρα)

Έλεγχος άεργου ισχύος (ισοδύναμα του συντελεστή ισχύος) της σύγχρονης μηχανής γίνεται μέσω της διέγερσης

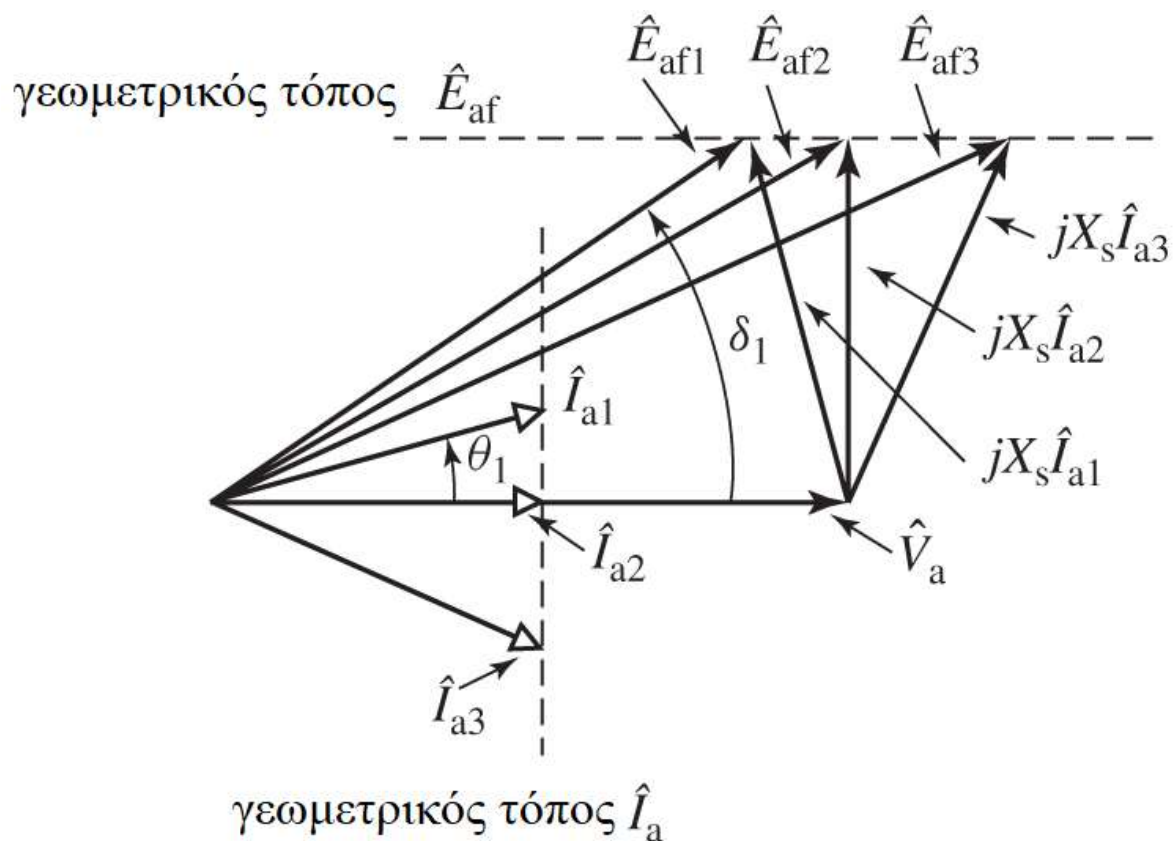

Διανυσματικά διαγράμματα γεννήτριας για διάφορους τύπους φορτίου

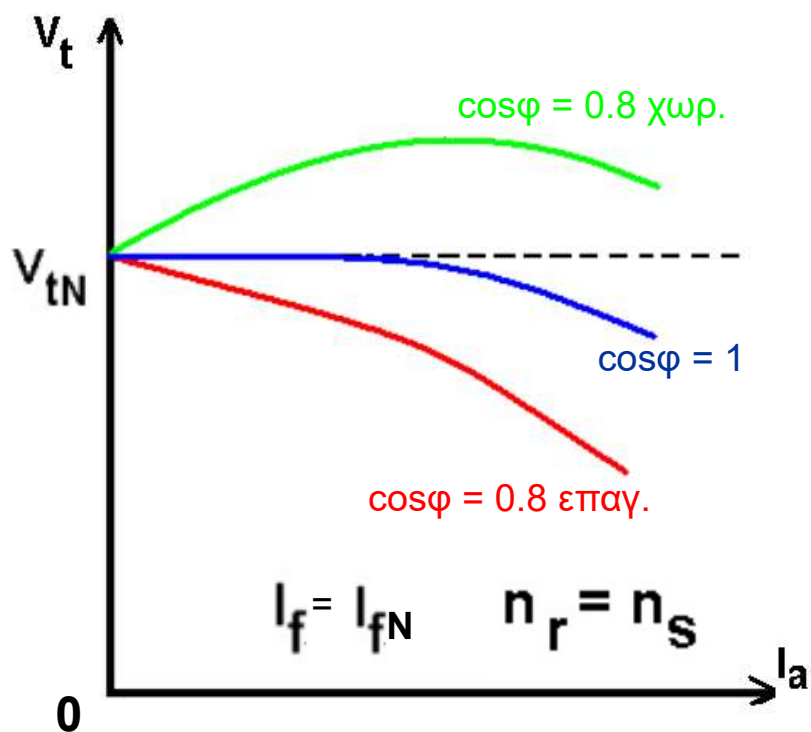

Μεταβολή διεγέρσεως γεννήτριας συνδεδεμένης σε ζυγούς σταθερής τάσεως με σταθερή κινητήρια ροπή

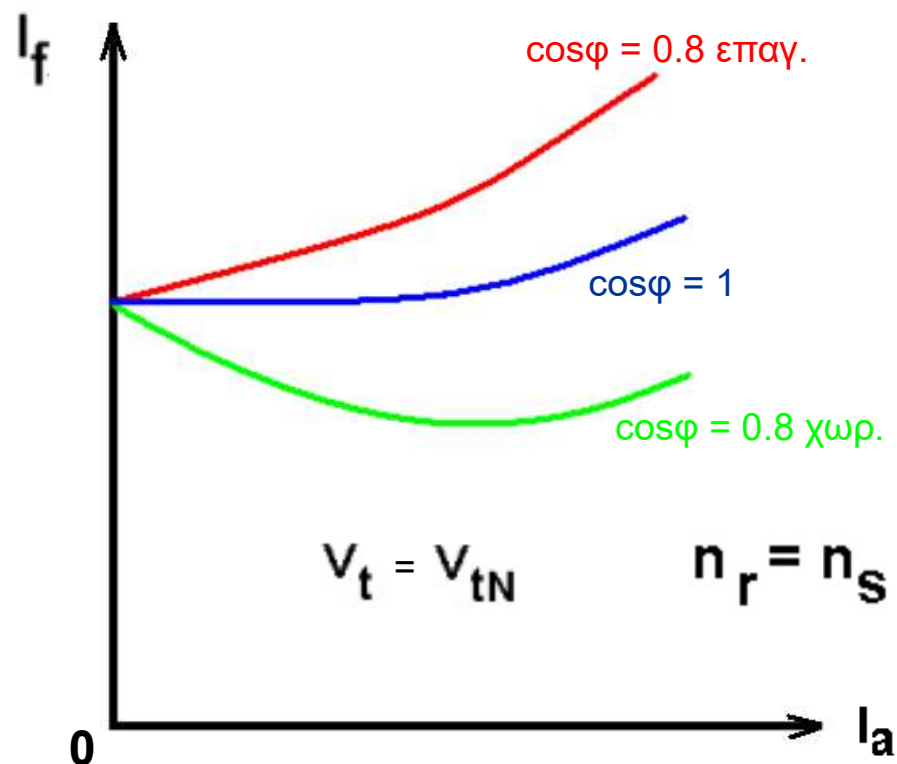

Απομονωμένη Λειτουργία Σύγχρονης Γεννήτριας

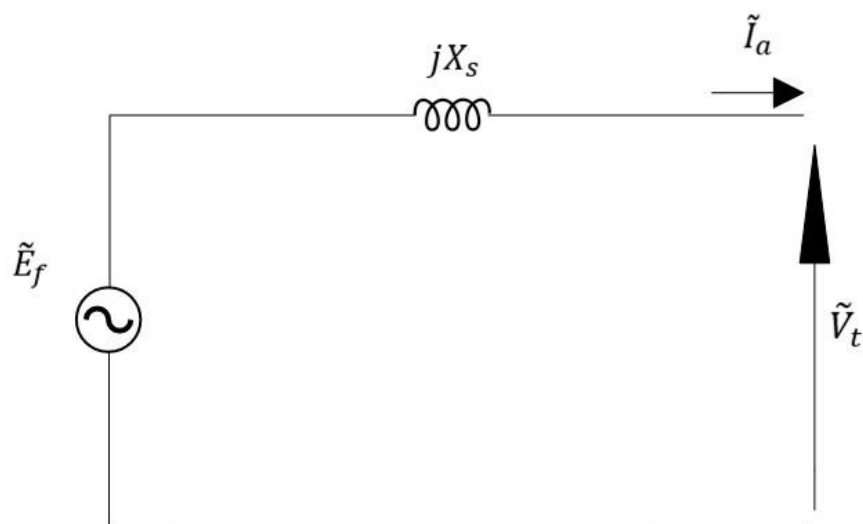
Χαρακτηριστικές φορτίσεως

Χαρακτηριστικές ρυθμίσεως

Σχέση ισχύος – γωνίας δ (γωνία ισχύος/ροπής), $P = P(\delta)$

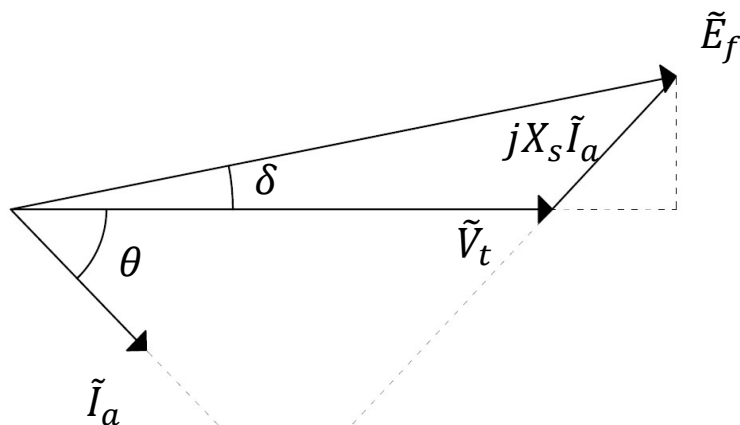

- Όλα τα μεγέθη είναι σε α.μ.
- Σύμβαση γεννήτριας
- Αμελητέα αντίσταση τυμπάνου

$$\tilde{S}_t = P_t + jQ_t = \tilde{V}_t \cdot \tilde{I}_a^*$$

$$\tilde{E}_f = \tilde{V}_t + jX_s \tilde{I}_a$$

$$\Rightarrow \tilde{S}_t = \tilde{V}_t \cdot \frac{\tilde{E}_f^* - \tilde{V}_t^*}{-jX_s}$$

Γωνία δ : από $\tilde{V}_t \rightarrow \tilde{E}_f$
(θετική για λειτουργία γεννήτριας $\rightarrow \tilde{E}_f$ προηγείται της $\tilde{V}_t$)

Αναφορά η $\tilde{V}_t$: $\tilde{V}_t = V_t \angle 0^\circ$. Τότε $\tilde{E}_f = E_f(\cos\delta + j\sin\delta)$ και:

$$\tilde{S}_t = j \cdot \frac{V_t E_f (\cos\delta - j\sin\delta) - V_t^2}{X_s} \Rightarrow$$

$$\tilde{S}_t = \frac{V_t E_f (j\cos\delta + \sin\delta) - jV_t^2}{X_s} \Rightarrow$$

$$\tilde{S}_t = \frac{V_t E_f}{X_s} \sin\delta + j \frac{V_t E_f \cos\delta - V_t^2}{X_s} = P + jQ$$

$$P = \frac{V_t E_f}{X_s} \sin\delta$$

$$Q = \frac{V_t E_f}{X_s} \cos\delta - \frac{V_t^2}{X_s}$$

Σχέσεις για **ανά μονάδα τιμές** και **σύμβαση γεννήτριας**

Σε απόλυτα μεγέθη (και σύμβαση γεννήτριας):

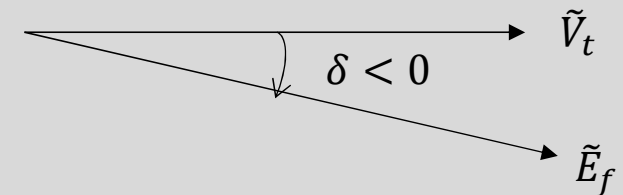
$$P = \frac{3V_t^\varphi E_f^\varphi}{X_s} \sin\delta = \frac{V_t^\pi E_f^\pi}{X_s} \sin\delta$$

φ : φασικά μεγέθη
 π : πολικά μεγέθη

$$Q = \frac{3V_t^\varphi E_f^\varphi}{X_s} \cos\delta - \frac{3V_t^{\varphi^2}}{X_s} = \frac{V_t^\pi E_f^\pi}{X_s} \cos\delta - \frac{V_t^{\pi^2}}{X_s}$$

Λειτουργία κινητήρα (απορρόφηση ενεργού ισχύος)

Σχέσεις $P(\delta)$ εφαρμόζονται κανονικά με $P < 0$ και $\delta < 0$ ($\tilde{V}_t$ προπορεύεται της $\tilde{E}_f$)

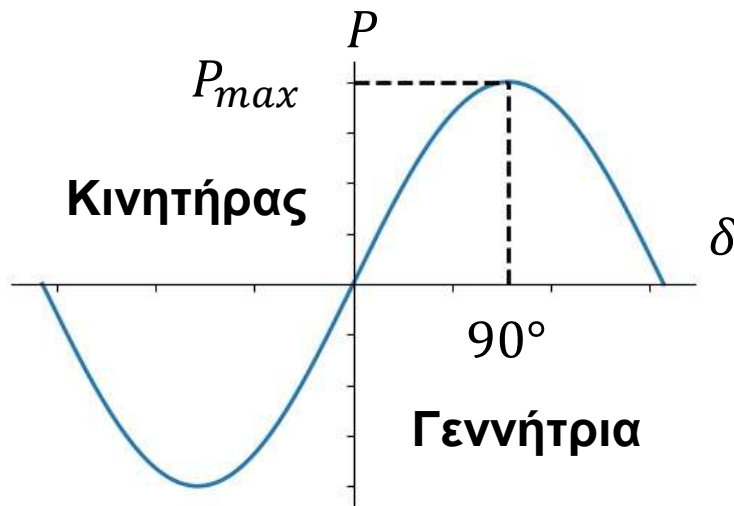

Απορρόφηση αέργου ισχύος (υποδιέγερση)

Σχέσεις $Q(\delta)$ εφαρμόζονται με $Q < 0$

Χαρακτηριστική ισχύος – γωνίας ισχύος, $P = P(\delta)$ ΣΜ σε άπειρο ζυγό ($V_t = \text{σταθ}$)

$$P = \frac{V_t E_f}{X_s} \sin \delta$$

δ : γωνία ισχύος/ροπής της μηχανής

Γεννήτρια: $\delta > 0 \Leftrightarrow \tilde{E}_f$ προηγείται της $\tilde{V}_t$

Κινητήρας: $\delta < 0 \Leftrightarrow \tilde{E}_f$ έπεται της $\tilde{V}_t$

Ισχύς αποσυγχρονισμού (για σταθερή V_t και δεδομένη E_f)

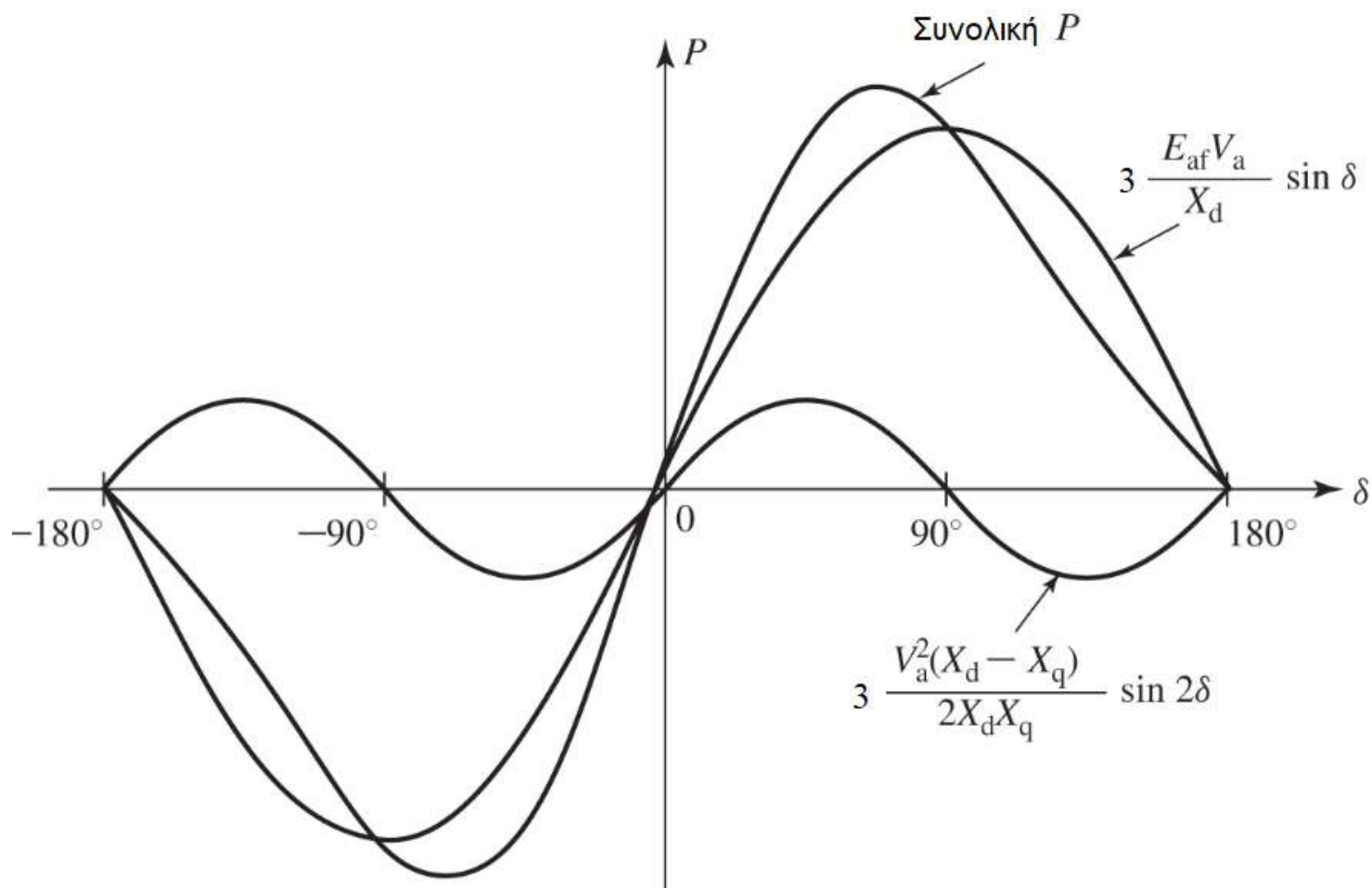
Max ισχύς (όριο στατικής ευστάθειας): $P_{max} = \frac{V_t E_f}{X_s}$ για $\delta = \pm 90^\circ$

Για $\delta > 90^\circ$: αποσυγχρονισμός (ταχύτητα δρομέα $\neq$ σύγχρονης)

Συνήθως $P_{max} \sim 2 - 2.5$ α.μ. $\rightarrow$ Σε κανονική λειτουργία δ χαμηλή (π.χ. $\sim 30^\circ$)

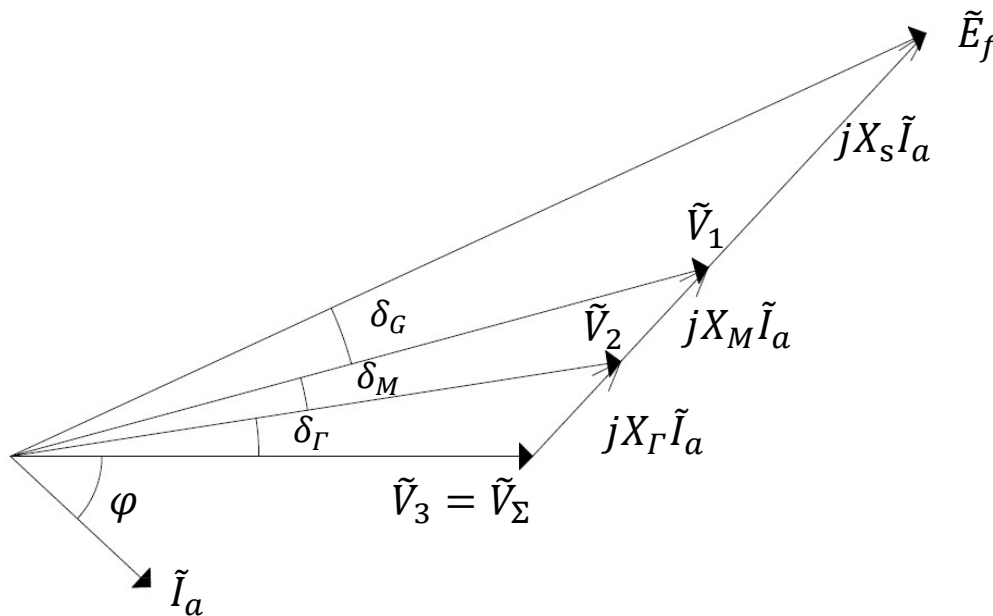
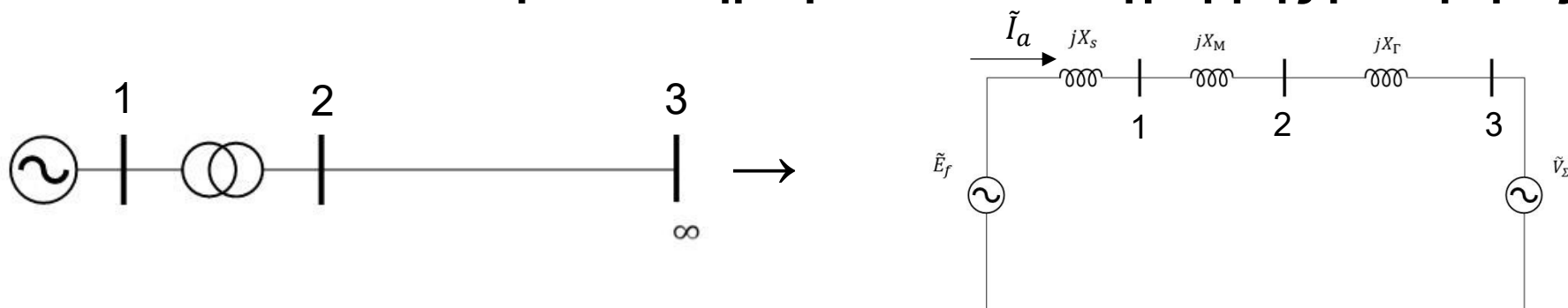
Χαρακτηριστική Ενεργού Ισχύος – Γωνίας Ροπής Σύγχρονων Μηχανών Έκτυπου Δρομέα

Εφαρμογή σε πιο σύνθετες περιπτώσεις

1. Σ/Γ συνδέεται σε άπειρο σύστημα μέσω Μ/Σ και γραμμής μεταφοράς

Διακινούμενη ενεργός ισχύς:

$$P = \frac{E_f V_k}{X_k} \sin \delta_k$$

όπου k οποιοσδήποτε ζυγός από τους 1, 2 ή 3, αρκεί να χρησιμοποιηθεί:

- Η αντίστοιχη γωνία δ_k μεταξύ τάσης V_k και της E_f
- Η αντίδραση X_k που παρεμβάλλεται μεταξύ της ΗΕΔ E_f και του ζυγού k

Παράδειγμα:

$$P = \frac{E_f V_1}{X_S} \sin \delta_G = \frac{V_1 V_2}{X_M} \sin \delta_M = \frac{V_1 V_3}{X_M + X_\Gamma} \sin(\delta_M + \delta_\Gamma) = \frac{E_f V_3}{X_S + X_M + X_\Gamma} \sin(\delta_G + \delta_M + \delta_\Gamma)$$

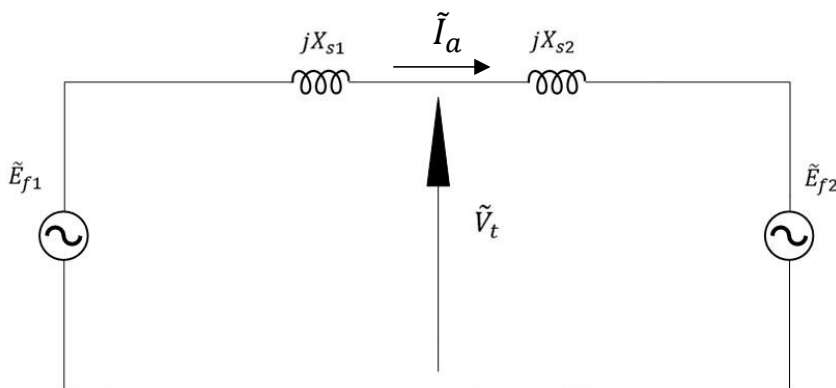
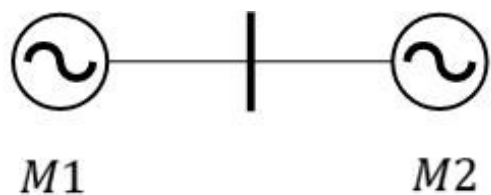
Μέγιστη ισχύς (αποσυγχρονισμού της γεννήτριας):

$$P_{max} = \frac{E_f V_\Sigma}{X_S + X_M + X_\Gamma}$$

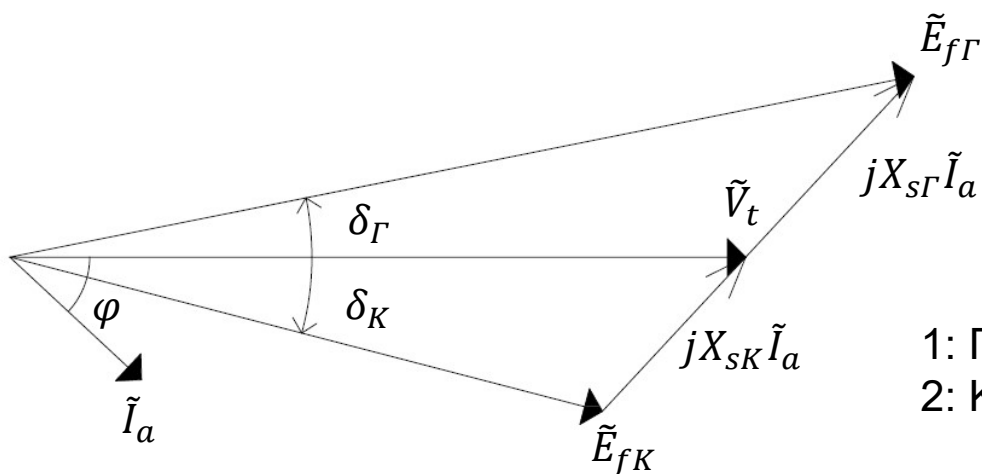
- Χρησιμοποιούνται οι σταθερές τάσεις στα άκρα του συστήματος, οι οποίες δεν εξαρτώνται από τη διακινούμενη ισχύ

2. Σύγχρονη γεννήτρια τροφοδοτεί σύγχρονο κινητήρα

$$P_{max} = \frac{E_{f1}E_{f2}}{X_{s1} + X_{s2}}$$

1: Γεννήτρια (Γ)
2: Κινητήρας (Κ)

Σύγχρονη μηχανή σε άπειρο ζυγό

- Έλεγχος **αέργου ισχύος** (Q) $\leftrightarrow$ Μεταβολή **ρεύματος διέγερσης**
  - **Υπερδιέγερση**: παραγωγή αέργου ισχύος
  - **Υποδιέγερση**: κατανάλωση ή απορρόφηση αέργου ισχύος
- Έλεγχος **ενεργού ισχύος** (P) $\leftrightarrow$ Μεταβολή **μηχανικής ισχύος** στον άξονα
  - Γωνία ισχύος δ δεν είναι μεταβλητή ελέγχου

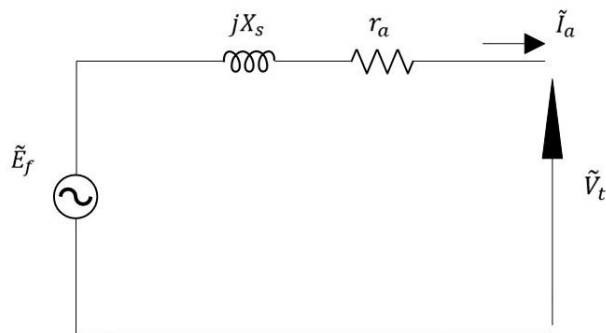
Σύγχρονη γεννήτρια σε απομονωμένη λειτουργία

- Μεταβολή **ρεύματος διέγερσης** $\rightarrow$ Ρύθμιση **τάσης** ακροδεκτών
  - Συντελεστής ισχύος επιβάλλεται από εξωτερικό φορτίο
- Μεταβολή **μηχανικής ισχύος** $\rightarrow$ Ρύθμιση **συχνότητας**
  - Ρυθμιστές τάσεως και στροφών/συχνότητας απαραίτητοι

Ισχύς και Ροπή

Ηλεκτρομαγνητική ισχύς και ροπή (εσωτερική ισχύς ή ισχύς διακένου)

$$P_{em} = \text{Re}\{\tilde{E}_f \cdot \tilde{I}_a^*\} = T_{em}\omega_s$$

$$\omega_s = \frac{\omega_e}{P/2}: \text{Σύγχρονη ταχύτητα}$$

$$r_a \approx 0 \rightarrow P_{em} = P_t = \frac{V_t E_f}{X_s} \sin\delta$$

Μηχανική ισχύς και ροπή:

$$P_m = T_m \cdot \omega_s$$

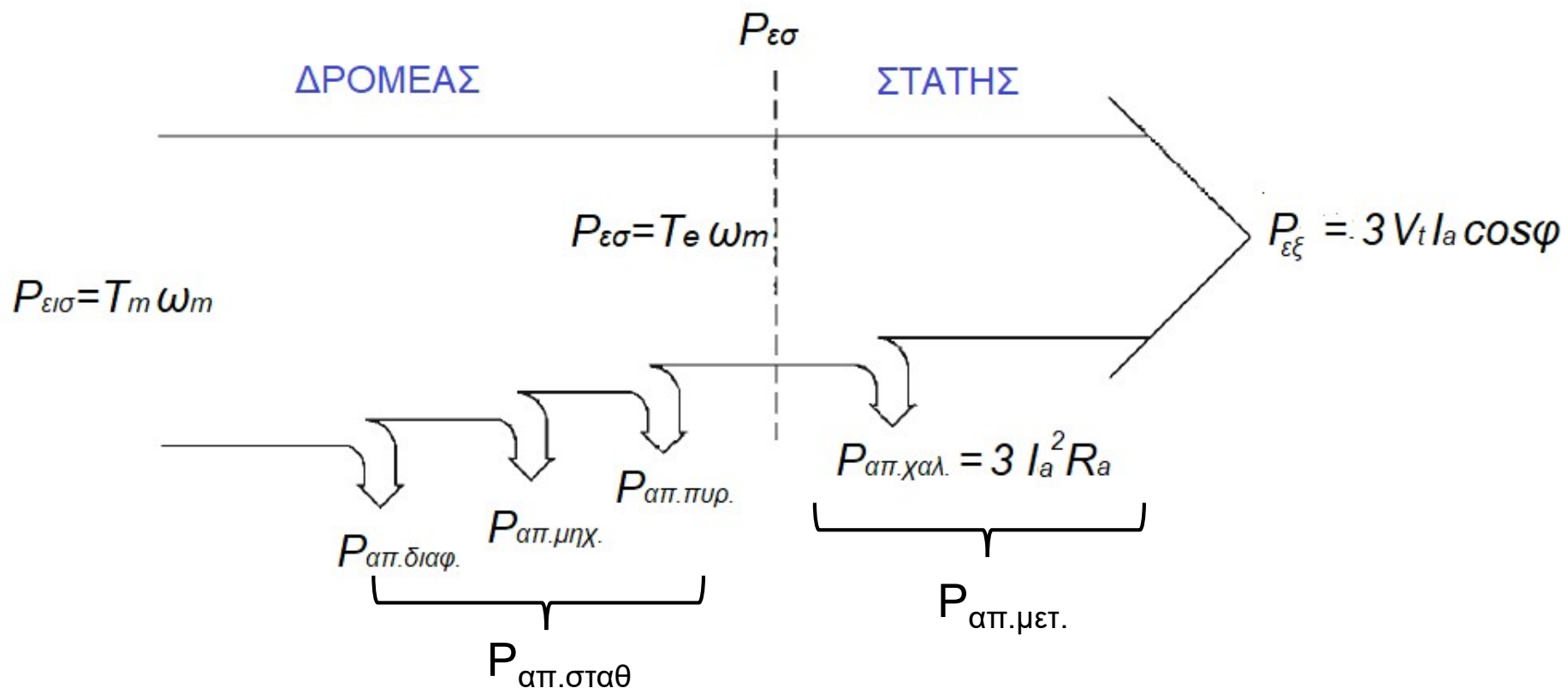
Μηχανικές απώλειες:

$$P_m = P_{em} \pm P_{\alpha\pi,m} \text{ και } T_m = T_{em} \pm T_{\alpha\pi,m}$$

[Κινητήρας: (-), Γεννήτρια: (+)]

Απώλειες σύγχρονης γεννήτριας

$$\text{ΒΑ: } \eta = \frac{P_{\text{εξ}}}{P_{\text{εισ}}} = \frac{P_{\text{εξ}}}{P_{\text{εξ}} + P_{\text{απ.σταθ.}} + P_{\text{απ.μετ.}}}$$